

Драган Павловић¹

Одељење за анестезију и интензивну медицинску негу,
Универзитет Ернст Мориц Арнт, Немачка

Александар Спасов

Одељење за ортодонтину, Медицински факултет,
Универзитет у Грајфсвалду, Немачка

Кристијан Леман

Одељење за анестезију и интензивну медицинску негу,
Универзитет Ернст Мориц Арнт, Немачка

УДК 179.7

Примљено: 25. 11. 2010.

ЕУТАНАЗИЈА: У ОДБРАНУ ЈЕДНЕ ДОБРЕ, АНТИЧКЕ РЕЧИ

Апстракт: **Увод:** Предложено је да употреба речи еутаназија буде обустављена због тога што је распрострањена, непрецизна употреба ове речи учинила да она изгуби своје прецизно значење.

Метод: На темељу основног, неопходног услова за еутаназију, да она буде у интересу оног ко ће умрети, разматрамо употребу и значење овог израза.

Дискусија: Доказујемо да се претходно наведени предлози ослањају на ужасвајућу злоупотребу, односно, неприкладну употребу ове речи. Пажња читаоца је усмерена на морално проблематичне последице, које би настале обустављањем употребе израза „еутаназија“, те је аргумент да је укидање овог термина оправдан одбијен.

Закључци: Уместо одбацивања речи „еутаназија“ треба се постарати да се овај термин у будуће употребљава исправно. Оригиналном значењу речи „еутаназија“ би стога било сачувано, а ми само можемо имати корист од богате традиције која краси ту античку реч.

Кључне речи: еутаназија, експериментисање на животињама, нега пацијената на самрти, крај живота.

¹ pavlovic@uni-greifswald.de

За навођење: Pavlovic D, Spassov A, Lehmann C (2011) Euthanasia: In Defense of A Good, Ancient Word. *J Clinic Res Bioeth* 2:105. doi:10.4172/2155-9627.1000105

Ауторска права: © 2011 Павловић Д., et al. Ово је чланак са слободним приступом који се дистрибуира под условима Creative Commons ауторске лиценце која дозвољава неограничену употребу, дистрибуцију и репродукцију путем било ког медија, под условом да су оригинални аутор и извор наведени.

Увод

Речи осуђене на заборав

Речи, попут живих бића, не трају вечно и могу пасти у заборав или до-словно нестати. Постоји, примера ради, велики број старогрчких речи за које једва да можемо реконструисати значења, пошто се веома дуго не употребљавају (реч *алекситеричан*, на пример, је некада служила као придев како би се описао превентивни или заштитни агенс против инфекције, заразне болести или отрова). Неке речи, као што су политички некоректне речи, које за циљ имају да изразе расистичка осећања, могу бити активно уклоњене из употребе. Ове политички некоректне, озлоглашене речи умеју да нестану готово спонтано након што буду осуђене од стране јавности, или чак могу бити уклоњене путем законодавства (на пример, употреба било ког погрдног расног епитета који означава „Афроамериканца“). Постоје друге речи које се више не употребљавају зато што су предмети које оне означавају нестали. Ове речи остају као интелектуално наслеђе у књигама историје или другим изворима. Ми више не меримо дужину у *стадијима* као што су то чинили стари Грци. *Остракизам* је реч која се више не користи за протеривање политичара који су стекли сувише велику популарност – нико не бива остракизован у данашње време у овом смислу. Заиста, током претходног века је било могуће присилно изгнати политичке противнике, што је било у мањој или већој мери слично остракизму, мада не и исто. Ипак, ове речи и даље можемо користити метафорички.

Наш предмет овде је *еутаназија*, реч која је стара готово колико и људска цивилизација и која се употребљавала пре наше ере и означавала је добру, лаку и угодну смрт за неког ко мора умрети. У данашње време се, посебно у Немачкој [1], јављају предлози да би требало обуставити употребу ове речи у будућности, јер је нејасна [1–5], а притом је била и злоупотребљавана у прошлости [1]. Питање да ли је овај став оправдан је предмет овог кратког текста. Ми ћемо тврдити да употребу речи „еутаназија“ треба ограничити и да она не треба да укључује ни нацистичку праксу ни убијање животиња приликом научних експеримената.

У средишту овог есеја стоји реч „еутаназија“, која означава појам „добре смрти“. У њему ћемо расправљати о томе зашто и како ова реч не би требало да буде избачена из употребе, за шта се неки данас залажу [1–5]. Током наше дискусије тражимо од читаоца да има на уму појам „добре смрти“. Важно је нагласити да је овај појам такође очајнички потребан смртно болесним пацијентима, и лекарима у Јединицама интензивне неге (ЖИН) и другом медицинском окружењу, где се такви пацијенти лече. Засигурно, идеја „добре смрти“ мора бити сачувана како би се дозволило изражавање слободне воље и поштовање према достојанству пацијента као слободног људског бића. Са друге стране, и реч „еутаназија“ и појам „добре смрти“ морају бити добро заштићени од неприкладне и немарне употребе. Реч „еутаназија“ свакако не би требало да буде

одбачена. Као што ћемо видети, уколико бисмо подржали овај предлог, поступали бисмо неисправно под утицајем неприкладне употребе. Иако се тврди да ову реч треба избацити из употребе како би се „сачувао“ њен појам, реалност је сасвим супротна: одбацивање речи „еутаназија“ из употребе нужно угрожава сам појам „добре смрти“.

Методe

Да бисмо могли да наставимо даље, потребна нам је нека прихватљива дефиниција еутаназије. Признаћемо, дефинисање еутаназије је заиста тешко. Често би било задовољавајуће рећи да је то „дело или пракса убиства безнадежно болесних или повређених индивидуа (било особа или домаћих животиња) или допуштања њихове смрти на релативно безболан начин из разлога милосрђа“ (Merriam-Webster Online Dictionary, <http://www.merriamwebster.com/dictionary/euthanasia>, приступљено 01.07.2010). Већина медицинских речника описује еутаназију као намерно убијање, чином или пропустом, зависног људског бића у циљу његове или њене наводне добробити. Заиста, изузетно је тешко извести дефиницију која би искључивала неспоразуме или чак злоупотребе [6].

Сада уводимо две претпоставке, које ће нам послужити касније, како бисмо проценили два морална становишта која су у центру ове дискусије о термину еутаназија (у даљем тексту ће реч „еутаназија“ бити писана у курзиву без обзира да ли се односи на термин или чин, а надамо се да ће то бити јасно из контекста). (А) За наше тренутне потребе, једно од суштинских значења (неопходни услов) „еутаназије“ користићемо онако су га дефинисали Бошам (Beauchamp) и Дејвидсон (Davidson) [6]: „*еутаназија* је чин којим се испуњавају интереси оног ко ће умрети“ (касније ћемо га означавати са Б/Д). (Б) Такође, претпоставићемо да је намера (ИТ) одређеног актера неопходан, али не и довољан услов за морални поступак. На пример, *еутаназија* може бити један такав поступак уколико је извршена са намером да се сачува од патње неко ко је експлицитно изразио такву жељу [7]. Како бисмо ограничили значење речи *еутаназија* потребно је да се концентришемо не толико на оно што значење ове речи *јесте*, већ више на оно што значење речи *није* или, према нашем становишту, што не би требало да буде.

Проблем: два морална становишта

Постоје две тачке гледишта (касније ћемо их звати морална становишта), које се могу пронаћи у медицинској литератури, у вези са изразом *еутаназија*, при чему, како изгледа, обе учвршћују једна другу и у великој мери су зависне једна од друге. Прво гледиште је да је реч *еутаназија* била злоупотребљавана и да стога више не би требало да буде коришћена. Друго је да је реч *еутана-*

зија коришћена за дела која нису *еутаназија* (при експериментисању над животињама) и да зато ову реч не би требало више користити да би се описао чин који је изворно био *еутаназија*. Уколико би били прихваћени, ови аргументи би довели до одбацивања из употребе речи *еутаназија* у случајевима у којима се она тренутно употребљава. Међутим, биће важно сачувати ову реч, не само због њене високе културне вредности, већ и зато што активно избегавање употребе ове речи потенцијално може легализовати њену злоупотребу. Стога ћемо покушати да докажемо да су оба горепоменућа морална становишта погрешна. Уколико успемо у нашем подухвату, опасност да ће ова античка реч бити искључена из употребе била би уклоњена.

Прво од два морална становишта указује да би требало престати са употребом речи *еутаназија* јер је била ужасно злоупотребљавана од стране нациста и да је стога изгубила своје изворно значење [1]. Понекад се подржава идеја да је даље преобликовање наше интелектуалне традиције потребно како би помогло увећању наше моралне свести у вези са сећањем на злочине против човечности. Заиста, нацисти јесу користили крајње лажне изговоре како би оправдали убијање недужних људи зарад политичких и расистичких циљева. Немачки федерални архив у Берлину је прикупио информације из скоро 300 архива у Немачкој, Аустрији, Пољској и у бившој Чехословачкој. Током 2003. године, први пут су, на интернету, у централној бази података, постали доступни подаци у вези са 200.000 злочина *еутаназије* нацистичког режима од 1939. до 1944. године [8].

Током програма *еутаназије* жртвама су окончавани животи на различите начине. Закон о *еутаназији* датира од 14.07.1933. г., али је *Програм еутаназије (Euthanasieprogramm)* заправо започео након што је окупирана Пољска, када је 01. септембра 1939. г. над једним дететом извршена *еутаназија*, за шта је Хитлер лично издао одобрење [9]. Дела *еутаназије* су „оправдана“ иреверзибилним стадијумима болести пацијената, укључујући менталне или физичке поремећаје, као и ирелевантним спољним факторима, укључујући и економске или шире друштвене критеријуме, као што су терет за рођаке, субјективне и погрешне процене квалитета живота пацијената итд. Ова дела нису била у складу са Б/Д и према томе значење *еутаназије* је проширено путем злоупотребе.

У блиској вези са овим је *друго* морално становиште које се тиче савремене употребе речи *еутаназија*. Сасвим је распрострањена пракса да се убијање животиња на крају експеримента у медицинске сврхе означава као *еутаназија* [10–13]. Типичан израз, на пример, гласи: „Након експеримента над животињама је извршена еутаназија убризгавањем прекомерне дозе пентобарбитала“. Тврди се да је ово у складу са Б/Д.

Не може се порећи, ако узмемо у обзир горепоменути став Б/Д, да је нацистички програм *еутаназије* био злоупотреба речи *еутаназија*. Са друге стране, није тако очигледно да ли је прихватање другог становишта и употреба речи *еутаназија* за „милосрдно“ убијање животиња на крају експеримента, такође, контрадикторно ставу Б/Д. Најпре ћемо се позабавити другим становиштем.

Дискусија

Побијање другог моралног становишта

Ако дубље погледамо у проблем, појављује се другачија слика. Зашто чин који спроводимо на крају експеримента над животињама не би требало назвати *еутаназија*? Једноставно зато што, нпр. неко не може изазвати експерименталну сепсу код животиње, исећи јој абдомен и врло вероватно је смртно инфицирати. А онда, када се експеримент заврши, убити животињу и тврдити да спроводи *еутаназију*, јер за животињу из простог разлога више не би био могућ подношљив живот. Ово звучи чудно. Заиста, изолован чин окончања живота животиње, која не може да настави нормалан, вредан живот *након* нашег експеримента, према горе датој дефиницији би могао бити *еутаназија*. Међутим, да би се одлучило какав је овај чин, читава процедура се мора посматрати у целости. Заиста, да би се одлучило да ли део чина јесте или није *еутаназија*, цео чин и намере (INT), које су у основи тог чина, морају се узети у обзир. Овде би нарочито корисно могло бити правило подударана, које је коришћено у развојним студијама код деце и које одређује да ако постоји подударане између интенционалног стања и делатног исхода, онда је исход планиран [14]. Ми овде можемо применити ово правило једино да бисмо израчунали колико је заправо убиство из милосрђа садржано у намери која је претходила одређеном експерименту над животињом. Да бисмо избегли ову потешкоћу, која би настала ако бисмо покушали да дефинишемо временске оквире након почетка једног интенционалног чина, ми предлажемо да треба бити задовољан чињеницом да чин убиства следи убрзо и да је нека врста „производа“ другог чина, једног експеримента, који није у интересу животиње, те стога чин убиства животиње не може бити *еутаназија*.

Намера која доминира при сваком експерименту над животињама готово никада није у интересу животиња и жеља да се умањи бол осакаћене животиње је „производ“ те основне намере. Коначни чин убиства животиње могао би бити морално оправдан само у светлу изворног чина – само ако чин који претходи може бити оправдан, то би могао бити случај и са чином који следи. Међутим, намера која стоји у основи експеримента над животињама не може довести до тога да исход постане *еутаназија*, јер се експеримент свакако не чини у интересу животиња, то јест, он није у складу са Б/Д. Животиња није доведена у такво стање ради своје користи већ да би задовољила друге, спољне интересе, као што је прикупљање научног знања и да би се, нпр. пронашао лек за болести. Све зарад наше људске користи. Стога ово не може бити *еутаназија*.

Злоупотреба овог термина може се даље илустровати још двама повезаним примерима из нашег данашњег света, смртне казне и ратних погубљења. Када током рата неко буде погубљен (што означава INT), али изгледа као да је још увек жив и извршилац приђе и из непосредне близине испали метак жртви

у главу – каква намера лежи у основи овог чина? Да ли је ово *еутаназија*? Свакако није. Или, након безуспешног првог убризгавања смртоносне инјекције током извршења смртне казне (што опет означава INT), даје се друга инјекција која окончава живот затвореника – да ли је овај други чин *еутаназија*? Да ли је над људима у нацистичким концентрационим логорима, који су убијани пошто су били изгладњивани до коже и костију, извршавана *еутаназија*? Да понови-мо, намера (INT) није била да се осигура угодна смрт, већ да се истребе људи „ниже“ расе. Стога ово није била *еутаназија*. Међутим, а ово је важан моменат, уколико се дозволи злоупотреба овог термина у случају експериментисања над животињама, и тиме се редифинише овај термин, онда би ова гореописана дела такође представљала *еутаназију*, а то је апсурдно.

Неко би могао додати аргумент да је све оно што је учињено при експериментима над животињама, заправо учињено за науку, а наука је драгоцену. Наука, наравно, није ради добра оних (животиња) које умиру због науке, иако неке животиње могу имати користи од науке. Заиста, могу се пронаћи примери различитих врста *еутаназије* над животињама које су, заправо, врло честе: када газда/газдарица прихвати да се изврши *еутаназија* над његовим/њеним љубимцем, који је превише стар и превише болестан да настави свој нормалан живот, те да би тако био ослобођен ужасне патње. Али ово није исто што и случај са експерименталним животињама.

Узајамна условљеност и последице

Вратимо се сада на прво морално становиште. Ако је оно прихватљиво или, другим речима, ако реч *еутаназија* више не значи оно што је значила пре њене злоупотребе, управо зато што се та злоупотреба догодила, онда нам је потребан други израз за описивање чина неге пацијената на смрти. Рецимо, за ову прилику ћемо га назвати „помоћ путем умирања“. Ако се прихвати усвајање неког другог, „бољег израза“ за описивање неге пацијената на смрти, то би лишило реч *еутаназија* њеног оригиналног значења. То заиста може довести чак и до употребе ове речи у случајевима попут убиства животиња из милосрђа или у екстремним случајевима, као што је онај у вези са нацистичким злочинима. Тако би било могуће употребљавати реч *еутаназија* за дела која нису у интересу оног ко ће умрети. Тиме би значење које је настало злоупотребом постало њено право значење.

У екстремном случају, ово би онда значило да се оно што су нацисти радили може данас описати као *еутаназија*, пошто би данашњи приказ чина помагања неком да умре (пасивна или активна *еутаназија*) био описан на други, наводно адекватнији, начин („помоћ путем умирања“). Заменити у данашње време реч *еутаназија*, овим или оним, наводно адекватнијим речима, подразумевало би да је нацистичка употреба, заправо, представљала злоупотребу у оно време, док би таква употреба могла постати правилна (а самим тим чином би и постала) у данашње време.

Са друге стране, уколико би друго становиште било прихватљиво, прихватљиво би било рећи „након извршених експеримената над животињама је спроведена ‚еутаназија‘“, што би прво становиште, такође, чинило прихватљивим. Дозвољавањем употребе ове речи у другом смислу (и порицањем става Б/Д), ми прихватамо редефинисање речи *еутаназија* и укључујемо случајеве као што је убијање животиња, не ради животињских интереса већ због других интереса, тј. научних интереса. Принципи који би се применили, би онда били, чини се, не тако различити од принципа које су примењивали нацисти како би извршили такозвани програм *еутаназије* (такође поричући став Б/Д). Последице би биле да се појам не поклапа са садашњом реалношћу и да би требало престати са коришћењем речи *еутаназија* приликом описивања онога што се ради над пацијентима. Уместо речи *еутаназија*, како се тврди, неопходно је предложити други, прецизнији израз.

Неодређеност

Један разлог за обустављање употребе израза *еутаназија* јесте његова неодређеност [1–5]. Заиста, ова античка реч је увек имала веома уопштено значење, које је немогуће прецизно дефинисати, иако је увек подразумевало да је особа која ће умрети сама донела одлуку и да је чин садржао компоненту самоубиства. Хипократ је, као што се може видети из Хипократове заклетве (иако је могуће да је он није написао), забранио да лекар изврши било шта слично пружању помоћи при умирању. Сократ се, на другој страни, почетком V века пре н. е., не противи озбиљно извршењу смртне пресуде над собом. Касније, грчка филозофија IV века пре н. е. је, међутим, настројена противнички према самоубиству. Аристотел инсистира на томе да је самоубиство само по себи неприродно и неправедно и да је стога забрањено законом. Чак га, према његовом мишљењу, треба сматрати кукавичким чином [15]. Многи биографи Александра III Македонског (Великог) описују својевољну смрт, 325. пре н. е., старог и болесног индијског мудраца Калана који је следио Александра [16–19]. Краљ је имао велико поштовање према Калановој одлуци, иако се као Аристотелов ученик вероватно са њом није слагао, и приредио спектакуларан, свечан догађај. Свакако, ово није био први сусрет Македонаца или Грка са херојском, добром смрћу, за њу се зна још од Хомеровог времена.

Реч *еутаназија*, међутим, ови аутори нису користили, али је њен појам без сумње постојао. Касније је, према *Thesaurus Graecae linguae* Анрија Етиена [20], пуно грчких аутора користило реч *еутаназија* (Εὐθανασία) да означи „добру смрт“. На пример, Кратин (V век пре н. е.), Менандер Атински (342–291), Филон Јудејски (280–220) или Полибије (190–85). Након тога, Римљани су такође величали *еутаназију*. Цицерон (106–43) [21] или, касније, Светоније (70–140) [22] су је користили када су писали о смрти цара Октавијана Августа који је чак лично, према Светонију, дефинисао „ту грчку реч“ за описивање „лаке, безболне, добре смрти која прати успешан живот“. У овом тексту смо,

према Бошаму и Дејвидсону [6], ограничили значење *еутаназије*. То ограничење се одражава на савременом појму, који подразумева много више од самоубиства, пошто се чињење (или нечињење, као у пасивним формама, којима се дозвољава пацијенту да умре) такође користи у вези са другом особом која ће извршити те жеље, према јасно израженим или претпостављеним жељама/интересима особе која бира да умре или ће умрети. Ово нас је, међутим, довело на опасан, клизав терен. Одатле вероватно вуче порекло друго морално становиште, представљено на почетку нашег текста. Нажалост, понекад се интереси или жеље онога ко ће умрети не могу одредити. На другом месту смо тврдили да у таквим случајевима емпатијска осећања других људи могу понудити сугестије за такве одлуке [23]. Ово једино важи за случајеве када се одлучује да ли продужити или не продужити живот, а свакако не када се одлучује да ли окончати живот или не, за шта би ове претпостављене жеље или интереси били неопходни али не и довољни.

О проблему неодређености речи се пуно дискутовало у прошлости. Пројекат да ће филозофски проблеми бити решени чим се језичка употреба учини прецизнијом, напуштен је као неизводљив. Ово је довело до нарочито драматичног неуспеха покушаја логичког позитивизма и „филозофије језика“, што је јасно објавио Р. Рорти, један од раних заступника те иначе веома плодне струје [24].

Постало је јасно да не постоји једна реч која би могла описати сложену идеју без да је њено значење шире од потребног, или која не би, ако у себи садржи значење у потпуности, била истовремено неодређена. Такође, важи и супротно: што је дефиниција прецизнија, то она више губи на садржају и мање је употребљива. Биолози су често навикнути на осетљивост и дихотомију специфичности, што је аналогно гореописаном проблему: што је неки тест (односно дефиниција) специфичнији, то ће његов опсег бити мањи, иако ће се број погрешних негативних резултата (чланова које та дефиниција или тест не садрже) увећати; или, што је осетљивији, то ће бити слабије дефинисан и биће прикупљено више лажно позитивних резултата. Чак ако би се увео бољи израз, проблеми који су периодично присутни при дефинисању разних финеса *еутаназије*, поред потребе за увођењем исцрпне листе термина који би описивали ове финесе у пракси, највероватније би се задржали. Будући да је то тако, решење је очувати *еутаназију* неодређеном каква већ јесте, а притом задржати потребу за дефинисањем њених бројних аспеката.

Речи су свакако биле злоупотребљаване у прошлости, а биће злоупотребљаване и у будућности. Речи као љубав, правда, демократија, социјализам, нација, чак и Бог, нису изузеци и биле су употребљаване и злоупотребљаване чак и за потпомагање ужасних злочина. Ми мислимо да би била огромна грешка не употребљавати или чак забранити употребу речи *еутаназија*. Они који то предлажу вероватно нису свесни чињенице да би, више од 60 година након што је пала последња нацистичка жртва, њихов захтев водио до још једне у низу жртава нацистичке идеологије: овог пута би то била – добра, стара реч *еутаназија*. Штавише, националсоцијалисти су злоупотребљавали израз „немач-

ки народ“ (Deutsches Volk). Нацистичка пропаганда је изјавила да је све што је учињено било у име Deutsches Volk. Вероватно ће бити потребно да прође пуно времена пре него што овај израз поврати своје пуно, оригинално значење. Jugend и Genosse су речи чије значење и даље носи непријатне садржаје. Чак је и немачки језик био злоупотребљаван. Да ли би немачки језик требало забранити? Ово је, наравно, велика бесмислица.

Два могућа приговора

Један приговор нашем предлогу може бити да ми најпре морамо да размотримо претпоставку да је реч *еутаназија* променила своје оригинално значење до те мере да би њена употреба у експериментисању над животињама данас могла бити у складу са тим промењеним значењем. Наш одговор је у складу са оним што смо до сада рекли у овом тексту.

а. Нема сумње да *еутаназија* данас значи оно што су филозофи етике предложили, како је више пута цитирано у досадашњем тексту. Позивали смо се на најзначајније савремене експерте на овом пољу и свакако је веома јасно шта ова реч значи и када је треба користити.

б. Поред тога, ако би неки биолози, који се баве експериментима, почели (а неки то стварно и чине) да користе реч *еутаназија* неправилно, проширујући њено значење (свакако несвесно) до значења блиског нацистичкој идеологији, и инсистирали да се промени значење ове речи, њима би требало објаснити следеће:

1. Да је таква употреба неправилна.

2. Да значење ове речи ни случајно не треба мењати јер би таква промена могла и хоће произвести одређену врсту дуплог ефекта: можда ће непријатни садржаји у вези са погрешном употребом ове речи нестати, али се може нежељено десити да таква примена ове речи охрабри или подстакне, на овај или онај начин, нацистичку употребу – означавајући дела која су нехумана и неморална.

Други приговор нашем предлогу би могао бити да се историја мора узети у обзир, а да би то могла да захтева „жртве“. Ми се слажемо са овим. Хајде онда да жртвујемо баш оно значење *еутаназије* које би било: „убијање некога/неког створења НЕ само ради његовог/њеног/његовог интереса.“

Закључци

Наш је став, дакле, да нацистички програм не би требало да буде означен као *еутаназија*, односно, да треба престати са употребом речи *еутаназија* за описивање убијања животиња на крају биолошких експеримената. Уместо тога изрази као параеутаназија (претпостављајући измењено значење), псе-

удоеутаназија (претпостављајући супротност од праве еутаназије), тахиеутаназија (убрзана смрт), или једноставно изазвана смрт, били би прикладнији за експерименте на животињама (као што је предложио М. Вулић, у приватној комуникацији). Последице овог чланка би требало да буду да нацистички програм *еутаназије* ипак не би требало означавати као програм *еутаназије*, пошто је дефинитивно осуђен као ужасан злочин. Заиста, од нарочитог је значаја не избегавати употребу речи *еутаназија* у Немачкој, већ инсистирати на њеној исправној употреби. Ово може бити начин да се избегну могуће оптужбе за прећутно полагање нове жртве нацистичкој идеологији и за подржавање намере неонациста да се извине за дела убиства означавајући их као *еутаназију*. У сваком случају, очувањем ове речи можемо сачувати саму суштину термина *еутаназија* и можемо само имати користи од богате традиције која краси ту античку реч.

Заиста, подробнија анализа, као што смо показали, указује да би исправка поменутог погрешног схватања речи *еутаназија* под (I) била од користи нашем даљем побијању нацистичке идеологије и подизању наше моралне свести по питању савремених догађаја, и под (II) проширила нашу моралну бригу и на бригу о животињама. Моралност је једна од компонената нашег благостања и подизањем моралне свести уопште, могу се отворити нове вредне перспективе за човечанство.

Додатак

Такмичарски интереси

Аутори се изјашњавају да немају такмичарске интересе.

Доприноси аутора

Д. П. је покренуо пројекат и написао рукопис. К. Л. и А. С. су у почетку разматрали пројекат, читали и исправљали разне верзије рукописа и помогли у развијању аргумената.

О ауторима

Д. П. (доктор медицине) је директор истраживања на одељењу за анестезиологију и интензивну медицинску негу на Универзитету у Грајфсвалду, Немачка. Његово интересовање је усмерено на фундаментално истраживање мишића у вези са циркулацијом код експерименталне сепсе и астме, као и на медицинску етику, филозофију науке и научни метод.

К. Л. (доктор медицине) је био професор анестезиологије на одељењу за анестезиологију и интензивну медицинску негу на Универзитету у Грајфсвалду, Немачка. Тренутно је на одељењу за анестезију, Универзитет Делхаузи, Victoria General Hospital, 1278 Tower Road, 10 West, Halifax B3H 2Y9, Канада, е. пошта: chlehmann@mac.com. Његово главно интересовање је клиничко и основно истраживање сепсе, примарно усмерено на микроциркулацију. Такође је заинтересован за етичке проблеме у вези са негом пацијената на самрти.

А. С. (доктор стоматологије) је виши инструктор стоматологије на одељењу за ортодонтiju, Медицински факултет, Универзитету у Грајфсвалду, Немачка. Његова интересовања су усмерена на истраживање мишића за жвакање и биомедицинску етику примењену у стоматологији.

Превод са енглеског: Никола Марковић

Литература

- Michalsen A, Reinhart K (2006) "Euthanasia": A confusing term, abused under the Nazi regime and misused in present end-of-life debate. *Intensive Care Med* 32: 1304–1310.
- Kuiper A M, Whetstone ML, Holmes JL, Streat S, Burrows C R (2007) Euthanasia: a word no longer to be used or abused. *Intensive Care Med* 33: 549–550.
- Truog R (2006) End-of-life care: Is euthanasia the answer? *Intensive Care Med* 32: 6–8.
- Solsona JF, Campos JM, Vazquez A, Diaz Y (2006) Comment on "End-of life care: Is euthanasia the answer" by R. Truog. *Intensive Care Med* 32: 1661.
- Del Nogal Saez F (2006) Opiates at the end of life in an emergency department in Spain: Euthanasia or good clinical practice? *Intensive Care Med* 32: 1086–1087.
- Beauchamp TL and Davidson AI: The Definition of Euthanasia, in: S. Gorovitz et al., (Eds.), *Moral Problems in Medicine*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1983, p 447, citing Baruch Brody, Voluntary euthanasia and the law, in: Marvin Kohl (Ed.) *BENEFICENT EUTHANASIA*, N. Y., Prometheus Books, 1975, p 218.
- Flow A (1969) The principle of euthanasia, in: Downing, A.B. (Ed.) *EUTHANASIA AND THE RIGHT TO DEATH*, Los Angeles, Nash Publishing pp 30–48.
- Tuffs A (2003) Nazi's euthanasia files are made public. *BMJ* 327: 832.
- Mitscherlich A, Mielke F (1960) *Medizin ohne Menschlichkeit: Dokumente des Nürnberger Ärzteprozesses*. Fischer Bucherei p. 183.
- Tatlisumak T (2006) Euthanasia in small animals, in Tatlisumak T and Fisher M (Eds.): *Handbook of Experimental Neurology: Methods and Techniques in Animal Research*, Cambridge University Press.
- AVMA GUIDELINES ON EUTHANASIA (2007) American veterinary medical association.
- CODE OF PRACTICE FOR THE HUMANE KILLING OF ANIMALS UNDER SCHEDULE 1 TO THE ANIMALS (SCIENTIFIC PROCEDURES) ACT 1986 (issued under Section 21) Presented pursuant to Act Eliz. II 1986 c.14 Section 21

- (Animals (Scientific Procedures) Act 1986) Ordered by The House of Commons, 1997. <http://www.homeoffice.gov.uk/docs/hc193.html>, accessed August 4, 2008.
- Close B, Banister K, Baumans V, Bernoth E-M, Bromage N, et al. (1996) Recommendations for euthanasia of experimental animals. *Lab Anim*, Part 1 30: 293–316 and Part 2 (1997) 31: 1–32.
- Schultz TR, Wells D, Sarada M (1980) Development of the ability to distinguish intended actions from mistakes, reflexes, and passive movements. *Br J Soc Clin Psychol* 19: 301–310.
- Aristotle: *Problems* 954b35-955a28; NICOMACHEAN ETHICS, 1138a6 and further, and 1116a12. Also, at 1166b13, he maintains that the bad man would be also bad toward himself.
- Arrian: ANABASIS OF ALEXANDER, 7.18.
- Diodorus Siculus: LIBRARY OF HISTORY, 17.107.
- Plutarch, LIFE OF ALEXANDER, 73. 3–5.
- Quintus Curtius Rufus: THE HISTORY OF ALEXANDER THE GREAT 10, 1-end, supplement, by the translator Jean Freinshemius, in the French-Latin edition, Lille 1712.
- Stephanus H (1572) (Estienne, Henri.) THESAURUS GRAECAE LINGVAE. Geneva, book III.
- Cicero: LETTERS TO ATICUS (16, 7, 3).
- Suetonius: VITA IMPERATORUM (August, 99).
- Pavlovic D, Divac S (2005) Ethics of concerns and life cessation decisions: when emotions are all what remains, *EUBIOS JOURNAL OF ASIAN AND INTERNATIONAL BIOETHICS (EJAIB)*. 15: 178–182.
- Rorty RM (1992) Twenty-five years after, in Rorty R (Ed.): THE LINGUISTIC TURN 371–374.